

GYEREKKOCSIK

Szekszárd felé. Illyés Gyulának van egy gyönyörű, lélekédesítően szép verse a terhes anyáról. Mindannyian ismerjük. A Szekszárd felé vonatkozó „kicsi nőt”, akinek ablak rázta arca „igent” bólogat, s közben „nézi, mit a tágas táj kínál; gyermeke helyett is nézi már”. Gyűjtöget. S „termi csöndesként a gyermeket”.

Az utóbbi években eleget írtam a halálról. De mindig a vonaton utazó anyák látványának meghatottságával. Arra gondolva, hogy végül is hová megy az a vonat? Milyen állomások következnek még Szekszárd után? Hát ezért szoltam gyakran oly pimaszul.

Illyés egy népet helyez el annak a pusztai parasztmenyecskének a hasában. Mi több: „egy nép közepét”. Beleértve a maga jövőjét is.

*Benne él talán, ki
engemet
holtomban is meg-meg-
emleget!*

*Gondom, hitem, eszmém
talaja,
öröklétem vagy te,
kis anya.*

Azóta egyre több „kis anya” utazik a vonaton, Szekszárd felé. Le is szállnak róla. Pécsen, Budapesten, Rácegresen, Szegeden, Bonyhádon. A megállóknál mind több férfikéz nyúl fel értük, hogy lesegítse őket az autóbusról, villamosról, HÉV-ről, teherautóról. Még „egészen” érkeznek vagy már kettéválva. S aztán szétszélednek mindenfelé. Hogy majd szembejőjenek velünk. Gyerekkocsit tolvaj, gyermeküket kézen fogva, gyerekkel a karjukon, mellükön, nyakukban.

Magyarországon már szinte óráról órára emelkedik a népszaporulat.

Hát tessék!

Íróink tekintélyes csoportja – az idősebbek majd fél százada, a fiatalabbak mióta tollat fogtak – csillapíthatatlanul kesergett a magyarság ritkulása fölött. Lírai remekművekbe, emlékiratokba, szociográfiákba és napilapervényű cikkekbe sűrítve a honfipanaszukat. Már-már aggódnunk kellett, hogy művészetünk lelegevenebb nedveit szívja fel ez a közügy, s hazánkban, más irodalmakkal ellentétben, legfontosabb műfajjává lesz a publicisztika. A természet kivallatása helyett, rotációs papíron, eszméket cserélünk. E megnyilatkozások közt akadtak a nemzeti tudat mélyéből jövő, emlékelegőségű, a szív ritmusára verő írások. De pamfletfű tév-eszmék is. Miszerint: „öngyilkos nemzet vagyunk”, „népünk önvédelemből választja a pusztulást”, és

így tovább . . . Magával a gonddal szívből egyetértettem. Ha mérgét a vérembe föl nem szívtam is. Én inkább, barbár büntudattal, Nemes Nagy Ágnes dermesztő igazságához csatlakoztam: „Mért szeressem a népet? Azért, mivel épp az enyém tán? Pontos igazság, te! Légy népem s hazám!” De titkolt filozófiámtól – van-e egyáltalán pontos igazság? – úgy megriadtam, a másik szekértáborból annyi indulatos arc nézett rám, s oly módon féltettem magyar nyelvű olvasmányaim kis jövőjét is – hogy e kérdésben egyértelműen hallgattam.

És most tessék! Szinte hihetetlen. Azt, amire jelentős íróink már-már az életművük javát föltették – megoldani látszik a költségvetés. Nem kell hozzá sok nemes papír. Líra, hév, ihlet, indulat. Csak néhány felelős ember határozata szükségeltetik, meg egy-két parlamenti felszólalás, józan előterjesztés, döntés, aláírás, pecsét . . . Kétségtelen, hogy az eredményben íróink konok szóismétlésének is része van. De mégis . . . Szinte zavarba ejtő ez a gyors siker. Ritkul a magyarság? Kipusztulunk? Nyomunk vész? Tessék ráigérni a magyar anyák áldozatára! Adjunk több szülési hozzájárulást, táppénzt, gyermekgondozási segílyt nekik! Előnyt a lakáskiutalásoknál. Úgy látszik, néhány szép paragrafus többet ér könyvtárnyi nemes szépprózánál. Egy kormányintézkedés felülmúlja az irodalmat. Egy pecsét szebben szól minden hasonlatnál. Íróink e tárgyban kifejtett buzgalmából pedig csak az marad meg, ami a tárgytól függetlenül is valódi érték. Mert beilleszkedik az „örök emberi” végképp megfejthetetlen kérdéseinek Homérosz óta tartó folyamába.

Erre gondolok, miközben a „terhes kicsi nők”, a gyerekkocsik, a karon ülő gyermekek s a már kézen foghatók csak jönnek felém.

Az utóbbi években sokat írtam a halálról. Most örvendeni kívánok. Mert az élet létrejötté mindig szívvidító. Különösen, ha a mi földünkön támadt, bennünket gyarapít, magyar nyelven fog beszélni, s föltehetően Illyés-verseket is olvas majd.

Illyés Gyula pedig így üdvözli végül a Szekszárd felé utazó menyecskét:

*Néznem is jó téged –
megbocsásd.
Kívánok szerencsés
utazást!*

HÁT ÖN NORMÁLIS?

Igaz hiedelem, hogy a költők nem egészen „normális” élőlények. De kérdés, vajon mi kivétel nélkül azok vagyunk-e? Ebben tamáskodom.

Nem kell tehát föltétlenül szánni vagy irigyelni a költőket. Ők csak annyiban válnak ki a tömegből, hogy rendhagyó észjárásukat, indulatukat, hóbortjaikat közkinccsé teszik. Mondhatnám: belőlük élnek. Míg a többség inkognitóban maradvá, szűk körben gyakorolja kisebb-nagyobb rögeszméit.

Ady „Észak-fok, titok, idegenség”-e nem csupán a költőkre vonatkozik, hanem a tanárookra, géplakatosokra, hölgyfodrászokra, birkapásztorokra is. „Fenségesek” vagyunk; mert különbözünk másoktól. Többé-kevésbé mindnyájan magányosak: hiszen nem hasonlítunk senkihez. Rendhagyó esetek: akik erősítjük a szabályt, S ilyen értelemben nincsenek is tucatemberek. Sőt, ha valaki összes tulajdonságaival hajszálpontosan fedné az emberi sablont, őt tartanánk csak igazán „abnormálisnak”.

Fejedelmi mivoltunkba, persze, beletartoznak a különcségeink is. Velük élünk, boldogulunk, maradunk magunkra, segítjük, mulattatjuk és ingereljük egymást. A barátság talán ott kezdődik, amikor elfogadjuk a másik rögeszméit. A szerelem pedig, amikor rajongani is tudunk értük. Ez idővel